

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธนวัตกร

บัณฑิตนักพัฒนาชุมชน
เชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม
ชุมชนวัดเจติยภูมิ บ้านงาม
ตำบลบ้านงาม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

สารบัญ

หน้า

ส่วนที่ 1 ข้อมูลโครงการ

1	ข้อมูลทั่วไป.....	1
1	หลักการและเหตุผล.....	1
2	วัตถุประสงค์โครงการ.....	2
3	กลุ่มเป้าหมาย/จำนวน.....	2
4	ผลสำเร็จของโครงการ.....	2
5	แผนดำเนินการ.....	3
6	หน่วยงานร่วมดำเนินการ.....	4
7	การวิเคราะห์โอกาสประสบความสำเร็จและแผนการประเมินความเสี่ยง.....	4

ส่วนที่ 2 ผลการดำเนินการ

2.1	ข้อมูลชุมชน.....	6
2.1.1	ประวัติชุมชน.....	6
2.1.2	ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำชุมชน.....	11
ฐานที่ 1	ศูนย์เรียนรู้กลุ่มบายศรี กิจกรรมลงพื้นที่ชุมชนวัดเจติยภูมิ บ้านขาม.....	11
ฐานที่ 2	ศูนย์เรียนรู้การทอเสื่อ กิจกรรมลงพื้นที่ชุมชนวัดเจติยภูมิ บ้านขาม.....	12
ฐานที่ 3	ศูนย์เรียนรู้ศาลปู่ตา กิจกรรมลงพื้นที่ชุมชนวัดเจติยภูมิ บ้านขาม.....	13
ฐานที่ 4	ศูนย์เรียนรู้กลองยาว กิจกรรมลงพื้นที่ชุมชนวัดเจติยภูมิ บ้านขาม.....	14
2.2	แผนที่ชุมชนในเขตชุมชนวัดเจติยภูมิ บ้านขาม ตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น	15
2.3	ผลการวิเคราะห์ปัญหาชุมชน.....	16
2.4	ผลการอบรมเยาวชน.....	18
2.5	ผลการพัฒนาชุมชน.....	23
2.6	ผลการประเมิน.....	26

ภาคผนวก.....	31
--------------	----

โครงการพุทธนวัตกรรม

บัณฑิตนักพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม ชุมชนวัดเจติยภูมิ บ้านขาม ตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

1. หลักการและเหตุผล

ประวัติและความเป็นมาของชุมชนวัดเจติยภูมิ บ้านขาม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เคยเป็นที่ตั้งของชุมชนมาตั้งแต่สมัยโบราณราว 2,000 ปีมาแล้ว ได้มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานและสำคัญ โดยมีความเชื่อมโยงกับตำนานของพระธาตุขามแก่น ซึ่งเป็นปูชนียสถานสำคัญของจังหวัด ยุคสร้างเมืองขอนแก่น ชุมชนบ้านขามมีตำนานที่เกี่ยวข้องกัน เมื่อครั้งที่ท้าวเพี้ยเมืองแพน เจ้าเมืองสุวรรณภูมิ (ร้อยเอ็ดในปัจจุบัน) ได้อพยพผู้คนมาตั้งเมืองใหม่ ได้มาพบกับตอมะขามใหญ่ที่ตายไปนานแล้ว แต่กลับมีใบงอกขึ้นมาใหม่ด้วยความอัศจรรย์นี้จึงได้ตั้งบ้านเมืองขึ้นที่นี่ และตั้งชื่อว่า "เมืองขามแก่น" ซึ่งต่อมาเพี้ยนมาเป็น "ขอนแก่น" การสร้างพระธาตุขามแก่น มีตำนานเล่าว่ากษัตริย์โมริยในประเทศกัมพูชาได้ส่งคณะสงฆ์ 9 รูป เพื่อนำพระบรมสารีริกธาตุไปบรรจุที่เมืองขวา แต่เนื่องจากพระธาตุได้แสดงปาฏิหาริย์ที่บริเวณตอมะขามนี้ คณะสงฆ์จึงตัดสินใจสร้างพระธาตุขึ้น ณ ที่แห่งนี้ ทำให้บ้านขามเป็นที่ตั้งของวัดเจติยภูมิ ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานพระธาตุขามแก่น พัฒนาการทางเศรษฐกิจ การเกษตรกรรม พื้นที่ตำบลบ้านขามเป็นชุมชนเกษตรกรรม โดยมีคลองชลประทานเป็นแหล่งน้ำสำคัญในการทำเกษตร ชุมชนมีการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อเพิ่มรายได้ โดยมีการนำทุนทางสังคมและวัฒนธรรมมาสร้างเป็นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การปกครอง ได้รับการพัฒนาด้านการปกครองท้องถิ่น โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการบริหารและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

ชุมชนบ้านขามได้ประสบปัญหาหลายด้าน เช่น ขาดแคลนเครื่องมือทางการเกษตรในหลายประการ เนื่องจากรายได้ของเกษตรกรอยู่ในระดับต่ำเพราะราคาผลผลิตตกต่ำและต้นทุนสูง ส่งผลให้เกิดหนี้สินในครัวเรือน อีกทั้งยังขาดการรวมกลุ่มอาชีพและการแปรรูปสินค้าเกษตรที่ไม่มีตลาดรองรับอย่างต่อเนื่อง ทำให้ไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้ นอกจากนี้ยังมีปัญหาเสพติดและเยาวชนมั่วสุม ทำให้ขาดกิจกรรมหรือสถานที่ในเชิงสร้างสรรค์ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่ยังไม่ทั่วถึงเพียงพอในการรองรับความต้องการของคนในชุมชน

เหตุผลที่ต้องจัดโครงการพุทธนวัตกรรม บัณฑิตนักพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม มีลักษณะสำคัญ คือ การส่งเสริมให้บัณฑิตนำความรู้ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมา ทั้งความรู้ด้านวิชาการและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ไปประยุกต์ใช้ในการบริการและพัฒนาสังคมอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการทำงานร่วมกับเยาวชนในชุมชนต้นแบบ ผ่านการออกแบบและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นให้เยาวชนได้ตระหนักรู้ในคุณค่าและศักยภาพของตนเอง สร้างแรงบันดาลใจในการทำความคิด พัฒนาทักษะชีวิต และร่วมกันสร้างสรรค์ชุมชนตามวิถีแห่งปัญญาและคุณธรรม บัณฑิตนักพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม” ที่ชุมชนวัดเจติยภูมิ บ้านขาม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เนื่องจากยังขาดผู้นำรุ่นใหม่ที่มีวิสัยทัศน์ ทางด้านคุณธรรมและความรู้ในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม โครงการนี้จะช่วยส่งเสริมบทบาทของบัณฑิตให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ถ่ายทอดองค์ความรู้และนวัตกรรมสู่ชุมชน เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และการคิดอย่างสร้างสรรค์ อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนในระยะยาวและยั่งยืนสืบต่อไป

คณะผู้จัดทำจึงได้เล็งเห็นถึงความจำเป็นอย่างยิ่งในการแก้ไขปัญหาของชุมชนวัดเจติยภูมิ โดยได้จัดกิจกรรม 2 กิจกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาและเพิ่มโอกาสที่ดีให้แก่เยาวชน คือ

1. กิจกรรมอบรมเยาวชน ในชุมชน จำนวน 50 คน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เยาวชนในชุมชนได้เรียนรู้ และเสริมประสบการณ์ในการเป็นกลไกหนึ่งของการแก้ไขปัญหาของชุมชนตนเองอย่างยั่งยืน
2. กิจกรรมพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เยาวชนได้ ร่วมกันออกแบบแผนที่ชุมชน วิเคราะห์ปัญหาและโอกาสของชุมชน รวมถึงจัดกิจกรรมแก้ไขปัญหาของชุมชน อย่างจริงจัง โดยมีพุทธนวัตกรรมต้นแบบของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูนเป็นพี่เลี้ยงในการดำเนินกิจกรรม

2. วัตถุประสงค์ของโครงการ

2.1 เพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในพื้นที่ชุมชนวัดเจติยภูมิ บ้านขาม ตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ในการออกแบบชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม ผ่านกิจกรรมการออกแบบแผนที่ชุมชน การวิเคราะห์ปัญหาและโอกาสของชุมชน รวมถึงการแก้ไขปัญหาของชุมชน

2.2 เพื่อพัฒนาชุมชนวัดเจติยภูมิ บ้านขาม ตำบลบ้านขาม อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ให้เป็นต้นแบบ ด้านพุทธเศรษฐศาสตร์และพุทธสุขภาวะ

3. กลุ่มเป้าหมาย/จำนวน

กลุ่มเป้าหมายแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มพุทธนวัตกรรมต้นแบบ ได้แก่ นิสิตที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรพุทธนวัตกรรม: บัณฑิตนักพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม ณ ชุมชนวัดเจติยภูมิ บ้านขาม จำนวน 10 รูปหรือคน

กลุ่มเยาวชน ได้แก่ เยาวชนอายุระหว่าง 15-18 ปี ในพื้นที่ชุมชนวัดเจติยภูมิ บ้านขาม จำนวน 50 คน

กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชนวัดเจติยภูมิ บ้านขาม จำนวน 10 คน

4. ผลสำเร็จของโครงการ (สิ่งที่ส่งมอบหลังเสร็จโครงการ)

4.1 พุทธนวัตกรรมต้นแบบของวิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น จำนวน 10 รูป/คน

4.2 เยาวชนที่ผ่านการฝึกอบรม จำนวน 50 คน

4.3 รายงานผลการจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม จำนวน 1 เล่ม

4.3.1 แผนที่ชุมชน จำนวน 1 แผนที่

4.3.2 ผลการวิเคราะห์ปัญหาชุมชน จำนวน 1 แผ่น

4.3.3 กิจกรรมการพัฒนาชุมชน 1 กิจกรรม

4.3.4 บันทึกการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน ทั้งด้านพฤติกรรม ความสัมพันธ์ และการมี

ส่วนร่วม 1 เล่ม

5. แผนดำเนินการ

กิจกรรม	ตัวชี้วัด	งบประมาณ หน่วย : บาท	ช่วงระยะเวลาในการ ดำเนินงาน					
			1	2	3	4	5	6
1. ขั้นเตรียมการ								
1.1 คัดเลือกชุมชน	ได้ชุมชนต้นแบบ 1 ชุมชน	2,000						
1.2 คัดเลือกเยาวชน	ได้เยาวชนเข้าร่วมอบรม 130 คน	2,000						
1.3 วางแผนจัดกิจกรรม	ชุมชนวัดเจติยภูมิ บ้านขาม ตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น	3,000						
2. ขั้นอบรมเยาวชน								
2.1 อบรมเยาวชน จำนวน 1 วัน ใน 3 หน่วย การเรียนรู้ คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 สืบปายสถาน หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 อริยสัจโมเดล หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 แก่นพระพุทธศาสนา	ได้เยาวชนต้นแบบ 50 คน	75,000						
3. ขั้นขยายผล								
3.1 จัดกิจกรรมพัฒนาชุมชน -เขียนแผนที่ชุมชน -เขียนปัญหาชุมชน -พัฒนาชุมชน	ได้รายงานผลการจัด กิจกรรมพัฒนาชุมชน 1 เล่ม	15,000						
4. ขั้นประเมินผล								
4.1 ประเมินสมรรถนะพุทธชนวัดกร	ได้รายงานผลการประเมิน สมรรถนะพุทธชนวัดกร 1 เล่ม	2,000						
4.2 ประเมินผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลัง ฝึกอบรมของเยาวชน	ได้รายงานผลสัมฤทธิ์ก่อน และหลังฝึกอบรมของ เยาวชน 1 เล่ม	1,000						
4.3 สรุปกิจกรรมขยายผล	ได้เอกสารสรุป 1 ชุด	-						

6. หน่วยงานร่วมดำเนินการ

- 6.1 ชาวบ้านในเขตชุมชนวัดเจติยภูมิ บ้านขาม ตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น
 6.2 นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
 6.3 โรงเรียนพระธาตุขามแก่นพิทยาลัย

7. การวิเคราะห์โอกาสประสบความสำเร็จและแผนการประเมินความเสี่ยง

7.1 โอกาสประสบความสำเร็จ

7.1.1 หน่วยงานภายในชุมชน มีบทบาทสำคัญและมีความใกล้ชิดกับสมาชิกหรือคนในชุมชนอย่างมาก เช่น นักเรียน ชุมชน ผู้นำชุมชน วัด โรงเรียน (Inside organization)

7.1.2 เป็นการสร้างความร่วมมือและการรวมกลุ่มที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชนด้านพุทธศุภาพะ ในชุมชน เกิดการเชื่อมโยงกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ เช่น การต่อยอดแนวคิด การนำพุทธนวัตกรมาช่วยพัฒนาด้านสงเคราะห์ชุมชน ส่งเสริมสนับสนุนการช่วยเหลือชุมชน และให้กำลังใจในการสืบทอดให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงและตื่นตัวกับสภาวะปัญหาที่เกิดขึ้นโดยใช้วิธีสัจสีมาประกอบใจ การพัฒนาดตนเองนำไปสู่ ชุมชนต้นแบบของการพัฒนาชุมชนสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม มีการปฏิบัติ การวัดและขั้นตอนการควบคุมอย่างเป็นขั้นตอนแบบโยนิโสมนสิการ

7.2 แผนการประเมินความเสี่ยง

ประเด็นความเสี่ยง	กิจกรรมตามแนวทางการจัดการความเสี่ยง	เป้าหมาย/ผลสำเร็จของการดำเนินการกิจกรรมตามแนวทางการจัดการความเสี่ยง
การติดต่อประสานงาน ความไม่ชัดเจนในประเด็นการขอสนับสนุนการใช้พื้นที่ของการอบรม	จัดทำหนังสือประสานอย่างเป็นทางการและระบบประเด็นที่ต้องการสนับสนุนให้ชัดเจน ขอลงพื้นที่โดยมีหนังสือนำ	ประสานกับผู้นำชุมชน โดยการสื่อสารผ่านระบบไลน์ และโทรติดต่อทุกช่วง
การประสานงานเชิงเอกสาร และการตอบรับจากสมาชิกเยาวชนที่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรม อาจเกิดการคลาดเคลื่อนไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ตามวันและเวลาที่กำหนด	การประสานผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง และการสนับสนุนการประสานงานของพุทธนวัตกรและคณาจารย์ รวมไปถึงครูพี่เลี้ยงในพื้นที่ให้ขับเคลื่อนกิจกรรม และพุทธนวัตกรทุกคนต้องเข้าถึงพื้นที่ก่อนการจัดกิจกรรมก่อนเป็นเวลาอย่างน้อย 1 ชั่วโมง	กิจกรรมดำเนินการตามแผนที่วางไว้ได้สำเร็จตามเป้าหมาย
ข้อมูลเชิงสังเคราะห์ของแผนงานกิจกรรมไม่สมบูรณ์	ผู้เป็นหัวหน้าแผนงานกิจกรรมจัดทำรายงานแผนงานกิจกรรมเชิงสังเคราะห์ให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่และพุทธนวัตกร	ผลงานสรุปโครงการกิจกรรมเกิดจากความร่วมมือของพุทธนวัตกรที่เกิดจากการอบรมและร่วมการจัดกิจกรรม

ประเด็นความเสี่ยง	กิจกรรมตามแนวทางการจัดการความเสี่ยง	เป้าหมาย/ผลสำเร็จของการดำเนินการกิจกรรมตามแนวทางการจัดการความเสี่ยง
	ร่วมกันวิเคราะห์และช่วยกันทำงานเชิงวิชาการ	

ส่วนที่ 2 ผลการดำเนินการ

2.1 ข้อมูลชุมชน

2.1.1 ประวัติชุมชน

ชุมชนวัดเจติยภูมิ บ้านขาม ตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น จำนวนประชากรจำนวนประชากรทั้งหมด 18,192 คน แยกเป็น ชาย 8,934 คน คิดเป็นร้อยละ 49.11 หญิง 9,258 คน คิดเป็นร้อยละ 50.89 จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 5,658 ครัวเรือน

เขตการปกครอง

ที่ตั้งของหมู่บ้านหรือชุมชนวัดเจติยภูมิ บ้านขาม ตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น อยู่ตอนทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดขอนแก่น ห่างจากอำเภอน้ำพอง ๒๓ กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดขอนแก่น 25 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 43.67 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 27,291 ไร่

ประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาทิ ปลูกอ้อย, มันสำปะหลัง, ยางพารา, ข้าว, พืชผัก และสัตว์เลี้ยงเชิงเศรษฐกิจ โค, กระบือ, แพะ, เป็ดและไก่ พื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอใกล้เคียงดังนี้ ทิศเหนือ จดตำบลบัวใหญ่ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ทิศใต้ จดตำบลหนองตมอำเภอมือทอง จังหวัดขอนแก่น ทิศตะวันตก จดตำบลท่ากระเสริม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ทิศตะวันออก จดตำบลบ้านโนนอำเภอน้ำสูง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมในการขยายเป็นเขตพาณิชย์กรรมหรืออุตสาหกรรมในอนาคตได้ และมีเส้นทางถนนสายอุดรธานี - ขอนแก่น เป็นเส้นทางตัดผ่านไปจังหวัดขอนแก่น - อุดรธานี

ประชาชนส่วนใหญ่ มีการประกอบการค้าขาย แลกเปลี่ยนสินค้าและบริการหลายประเภทเพื่อตอบสนองความต้องการในด้านอุปโภคบริโภค ของประชาชนการประกอบอาชีพซึ่งก่อให้เกิดผลผลิต การบริการ การหมุนเวียนของเงิน การสร้างงานสร้างอนาคตเพิ่มขึ้น ในหมู่บ้านอันจะให้ฐานะความเป็นอยู่ทางด้านเศรษฐกิจโดยรวมดีขึ้น

สภาพทางสังคม

การศึกษา

- โรงเรียนประถมศึกษา	6	แห่ง
- โรงเรียนมัธยมศึกษา	1	แห่ง
- โรงเรียนอาชีวะ	-	แห่ง
- โรงเรียนสถาบันชั้นสูง	-	แห่ง
- ห้องสมุดประชาชน	1	แห่ง
- การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ	1	ศูนย์การเรียนรู้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	2	แห่ง

สาธารณสุข

- โรงพยาบาลของรัฐขนาด ๓๐ เตียง	-	แห่ง
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล	2	แห่ง
- สถานพยาบาลเอกชน	-	แห่ง
- ร้านขายยาแผนปัจจุบัน	1	แห่ง
- อัตราการมีและการใช้ส้วมราดน้ำร้อยละ 100		

อาชญากรรม

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขามไม่มีเหตุอาชญากรรมเกิดขึ้น แต่มีการลักขโมยทรัพย์สินประชาชน ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขามก็ได้ดำเนินการแก้ไข ป้องกันการเกิดเหตุดังกล่าวเพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ยาเสพติดปัญหายาเสพติดในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม จากการที่ทางสถานีตำรวจภูธรอำเภอน้ำพอง ได้แจ้งให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขามทราบนั้น พบว่าในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขามมีผู้ติดยาเสพติดแต่เมื่อเทียบกับพื้นที่อื่น ถือว่าน้อยและยังไม่พบผู้ค้าเหตุผลก็เนื่องมาจากว่าได้รับความร่วมมือกับทางผู้นำประชาชน หน่วยงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม ที่ช่วยสอดส่องดูแลอยู่เป็นประจำ การแก้ไขปัญหายาขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม สามารถทำได้เฉพาะตามอำนาจหน้าที่เท่านั้น เช่น การรณรงค์การประชาสัมพันธ์การแจ้งเบาะแส การฝึกอบรมให้ความรู้แก่นอกเหนือจาก

อำนาจหน้าที่ที่เป็นเรื่องของอำเภอ หรือตำรวจแล้วแต่กรณีทั้งนี้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขามก็ได้ให้ความร่วมมือมาโดยตลอด

การสังคมสงเคราะห์

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขามได้ดำเนินการด้านสังคมสงเคราะห์ดังนี้

1. การดำเนินการจ่ายเบี้ยยังชีพให้กับผู้สูงอายุผู้พิการและผู้ป่วยเอดส์
2. รับลงทะเบียนและประสานโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด
3. ประสานการทำบัตรผู้พิการ
4. ตั้งโครงการการจัดจ้างนักเรียน/นักศึกษาทำงานช่วงปิดภาคเรียน
5. ตั้งโครงการช่วยเหลือผู้ยากจนยากไร้รายได้น้อยและผู้ด้อยโอกาสไร้ที่พึ่ง
6. ตั้งโครงการปรับปรุงซ่อมแซมบ้านคนจน

ระบบเศรษฐกิจ

การเกษตรประชากรในเขตชุมชนวัดเจติย

ภูมิ บ้านขาม ร้อยละ 70 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย ถั่วลิสง ดังนี้

- อาชีพเกษตรกรรมร้อยละ	70	ของจำนวนประชากรทั้งหมด
- อาชีพเลี้ยงสัตว์ร้อยละ	13	ของจำนวนประชากรทั้งหมด
- อาชีพรับจ้างร้อยละ	8	ของจำนวนประชากรทั้งหมด
- อาชีพค้าขายร้อยละ	9	ของจำนวนประชากรทั้งหมด

การประมง หาปลาตามแหล่งน้ำธรรมชาติ ห้วย หนอง คลอง บึง ส่วนการปศุสัตว์ เป็นการประกอบกิจการในลักษณะเลี้ยงในครัวเรือนเป็นอาชีพและอาชีพเสริม เช่น การเลี้ยง ไก่ เป็ด โค สุกร กระจับปี่ ปลา

การบริการ

- รีสอร์ท	2	แห่ง
- ร้านอาหาร	29	แห่ง
- ร้านค้า	54	ร้าน
- สถานีขนส่ง	-	แห่ง (ท่ารถ ๑ แห่ง)

การท่องเที่ยวมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา ๑ แห่ง วัดเจติยภูมิ (พระธาตุขามแก่น) และได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นในชุมชน เช่น การจัดงานประเพณีต่างๆ การจัดสร้างสวนสาธารณะ สำหรับใช้พักผ่อนหย่อนใจ

ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม

การนับถือศาสนา ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธสถานบันและองค์การศาสนา วัด 10 แห่ง สำนักสงฆ์ 2 แห่ง ประเพณีและงานประจำปี งานประเพณีสงกรานต์ งานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา งานประเพณีบุญบั้งไฟ งานประเพณีบวงสรวงพระธาตุขามแก่น

กิจกรรมครั้งนี้ได้ทำการจัดกิจกรรมใน ชุมชนวัดเจติยภูมิ บ้านขาม ตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น โดยผู้เข้ารับการอบรมคือกลุ่มนักเรียน จำนวน 50 คน จากโรงเรียนพระธาตุขามแก่นพิทยาลัย กลุ่มนิสิตจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น และชาวบ้านในเขตชุมชนวัดเจติยภูมิ โดยมีพระครูสุธีสารบัณฑิต, ผศ.ดร. ประธานโครงการ พระราชพัฒน์วัชรบัณฑิต, รศ.ดร. รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น พระปลัดฮอนด้า วาทสโท, ดร. นายหมวดโทนิติวัชร์ นิธินันท์ธาร นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม และคณะวิทยากร คณะผู้บริหารและปราชญ์ชาวบ้าน ได้ให้การสนับสนุนในด้านข้อมูลทางวิชาการ และประวัติความเป็นมาของชุมชนวัดเจติยภูมิ

2.1.2 ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำชุมชน

ฐานที่ 1 ศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน กิจกรรมลงพื้นที่ชุมชนวัดเจติยภูมิ บ้านขาม

การเรียนรู้พิธีบายศรี หรือ บายศรีสู่ขวัญ เป็นพิธีกรรมสำคัญที่ชาวอีสานจะทำกันแทบทุกโอกาส ตามความเชื่อที่ว่า ถ้าขวัญออกจากร่างจะทำให้ผู้เป็นเจ้าของขวัญนั้นประสบผลร้ายต่าง ๆ ประเพณีการสู่ขวัญ เกิดจากความเชื่อที่มีมาแต่ดึกดำบรรพ์ที่ว่าคนเราเกิดมามีธรรมชาติอันหนึ่งที่เรียกว่า “ขวัญ” ประจำปกป้องรักษาตัวผู้เป็นเจ้าของขวัญ เพื่อให้มีความสุขไม่เกิดเจ็บป่วย แต่ถ้าขวัญของคนใดคนหนึ่งหายไปจากตัว จะทำให้คนนั้นเกิดความเจ็บป่วย มีความทุกข์และอาจสิ้นชีวิตได้ เพื่อให้ขวัญได้อยู่กับเนื้อกับตัวดังเดิม การทำพิธีบายศรีสู่ขวัญอาจจะมีทั้งพิธีทางพุทธศาสนาและพิธีทางศาสนาพราหมณ์ กล่าวคือ มีการนิมนต์พระสงฆ์อย่างน้อย 5 รูป มาฉันภัตตาหารและเจริญพระพุทธมนต์ สวดชัยมงคลคาถา ร่วมกับพิธีการบายศรีสู่ขวัญ ซึ่งเป็นรูปแบบพิธีทางศาสนาพราหมณ์

คณะวิทยากรและปราชญ์ชาวบ้าน ประกอบไปด้วย

1. นางสาวลำดวน ทิพย์คำแย
2. นางสาวพรพีไล คำโฮง

ฐานที่ 2 ศูนย์เรียนรู้การทอเสื่อ กิจกรรมลงพื้นที่ชุมชนวัดเจติยภูมิ บ้านขาม

การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อของชุมชนวัดเจติยภูมินี้ ก็เพื่อให้ทราบและนำไปปฏิบัติถึงวัฒนธรรมทางภูมิปัญญาของท้องถิ่น และปัญหาที่เสี่ยงต่อการสูญสิ้นของภูมิปัญญานี้ ว่ามีมากหรือน้อย และด้วยปัจจัยหรือองค์ประกอบใด เพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์หรือแก้ไข สำหรับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในโอกาสต่อไป การทอเสื่อ เป็นภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น ที่นำเอาต้นกกมาแปรสภาพให้เป็นเส้น ย้อมสี แล้วสานทอให้เป็นแผ่นผืน เพื่อนำมาใช้ปูลาดรองนั่งหรือนอน หรือทำธุรกรรมต่างๆ ตลอดจนทำพิธีกรรมทางศาสนาและ ความเชื่อเสื่อ เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีใช้กันอยู่ทั่วไปทั้งในประเทศหรือต่างประเทศ ทั้งนี้เพราะต้นกก เป็นพืชธรรมชาติที่ขึ้นอยู่ทั่วทุกภูมิภาค และภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นที่นำต้นกกมาแปรสภาพก็มีลักษณะคล้ายกัน หรือได้อิทธิพลทางความคิดจากกันและกัน ทำให้เสื่อถูกจัดได้ว่าเป็นปัจจัยจำเป็นอย่างหนึ่ง ต่อการดำรงชีวิตของผู้คนในอดีต จนปัจจุบันมีผลิตภัณฑ์อื่นเข้ามาทดแทนการใช้เสื่อมากมายให้เลือก นับตั้งแต่เสื่อน้ำมัน พรม กระเบื้องปูพื้น และอื่นๆ

คณะวิทยากรและปราชญ์ชาวบ้าน ประกอบไปด้วย

1. นางสาวพรพิไล คำโฮง
2. นางสาวลำดวน ทิพย์คำแย

ฐานที่ 3 ศูนย์เรียนรู้ศาลปู่ตา กิจกรรมลงพื้นที่ชุมชนวัดเจติยภูมิ บ้านขาม

การเรียนรู้ ศาลปู่ตาในชุมชน ทำให้ผู้ที่ศึกษาได้เห็นถึงสิ่งที่ชาวบ้านทำเป็นประจำทุกปี สถานที่เลี้ยงปู่ตา คือ ศาลปู่ตาประจำแต่ละหมู่บ้าน ภายในศาลปู่ตานั้น จะประกอบด้วย รูปปั้นปู่ตา แทนบูชา ข้าทาสบริวารต่างๆ พวงมาลัย ดอกไม้ ธูปเทียน ซึ่งแต่ละหมู่บ้านจะมีผู้ที่ดูแลรักษาศาลปู่ตา เป็นผู้ดูแลศาลปู่ตาให้เรียบร้อยเป็นประจำอยู่แล้ว ยังมีหน้าที่ เป็นสื่อกลางในการติดต่อระหว่างปู่ตา ศาลปู่ตาเปรียบเสมือนศาลหลักบ้านประจำหมู่บ้าน เป็นที่เคารพสักการะนับถือของชาวบ้าน ตามความเชื่อที่มีมาแต่โบราณ ซึ่งในปัจจุบันชาวบ้านยังมีประเพณีความเชื่อนี้ และยังสืบทอดกันมาจนถึงรุ่นปัจจุบัน คำว่าปู่ตา หมายถึง บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปหลายชั่วอายุคน เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลส่งไปให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปเพราะเมื่อปู่ตามีชีวิตอยู่นั้นได้สร้างคุณงามความดีไว้กับลูกหลาน และสังคมมากมายหลายประการ เช่น ให้การเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี สละสมสาธารณสมบัติไว้เพื่อลูกหลาน เพื่อแสดงถึงกตัญญูทวดเวที จึงมีการเลี้ยงปู่ตาสืบต่อมาเป็นประจำเป็นประเพณี ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมบูชาศาลปู่ตา ทางผู้นำชุมชนกำหนดวันและเวลาตามประเพณีที่เคยทำมา ผู้นำทำพิธีเช่นไหว้ ชาวบ้านก็จะนำเครื่องเซ่นไหว้ไปที่ศาลปู่ตา มีการจุดธูปเทียน และการบอกกล่าวแก่ปู่ตา ในการบอกกล่าวแต่ละครั้งก็จะมีกรวดน้ำตาม อาจจะมีน้ำส้ม น้ำเปล่า เหล้าขาว และอื่นๆ เพื่อเตรียมไว้กรวดเป็นการบอกกล่าวให้รับทราบ หลังจากที่มีการเซ่นไหว้ปู่ตาเสร็จ

คณะวิทยากรและปราชญ์ชาวบ้าน ประกอบไปด้วย

1. นายสมัย โสหะ
2. นายทองม้วน ไยแก้ว

ฐานที่ 4 ศูนย์เรียนรู้รู้กลองยาว กิจกรรมลงพื้นที่ชุมชนวัดเจติยภูมิ บ้านขาม

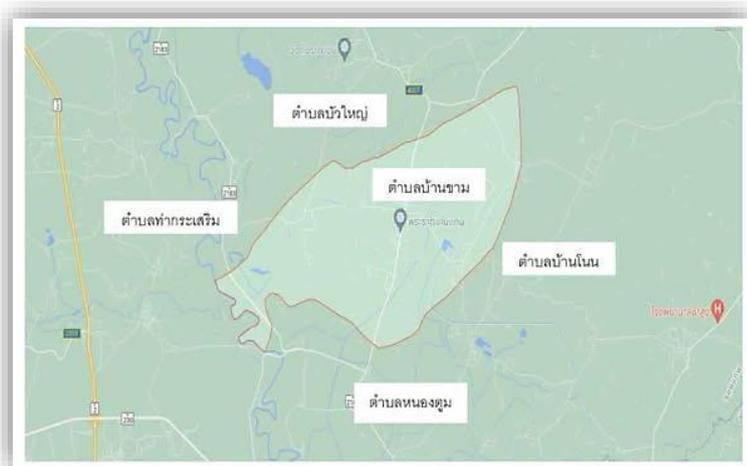
การเรียนรู้ เรื่องกลองยาวของชุมชน เป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณี อันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ด้านวิทยากรได้ถ่ายทอดความรู้ทางกลองยาวให้กับเด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และร่วมสืบทอดภูมิปัญญาอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนต่อไป และถ่ายทอดความรู้ด้านกลองยาวให้กับ ลูกหลานในชุมชน ปลุกฝังให้เห็นคุณค่าทางด้านดนตรี ได้ฝึกสมาธิ ปลุกฝังความเป็น ระเบียบวินัย และความสามัคคี ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ซึ่งทางสร้างรายได้เสริมให้กับชาวบ้าน เด็ก เยาวชนในหมู่บ้าน ในการรับงานแสดง ต่าง ๆ ในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด ทำให้หารายได้เพิ่มมากขึ้นสามารถพึ่งพาตนเองได้และไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด

คณะวิทยากรและปราชญ์ชาวบ้าน ประกอบไปด้วย

1. นายทองม้วน ไยแก้ว
2. นายอิทธิ อੰนนารี

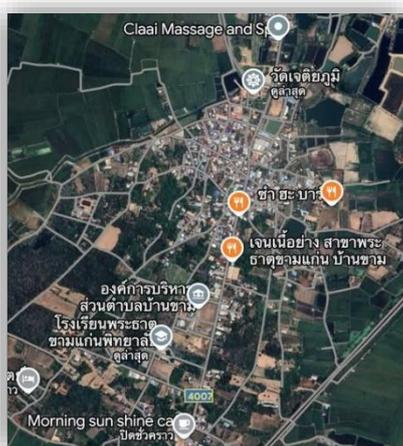
2.2 แผนที่ชุมชนในเขตชุมชนวัดเจติยภูมิ บ้านขาม ตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

แผนที่ชุมชนบ้านขาม

พื้นที่ชุมชนบ้านขาม มีโรงเรียนพระธาตุขามแก่นพิทยาลัย วัดเจติยภูมิและวัดป่าบ้านขาม ซึ่งเป็น ศูนย์กลางพระพุทธศาสนาและแหล่งการศึกษาใหญ่ของชุมชน เมื่ออธิบายตาม หลักสี่ปายะ 7 จะได้ดังนี้

1. **อวาสสี่ปายะ (Suitable Abode)** ที่อยู่ซึ่งเหมือนกัน ในที่นี้หมายถึง โรงเรียนตั้งอยู่ใกล้ วัดเจติยภูมิและวัดป่าบ้านขาม บรรยากาศสงบ ร่มรื่น เหมาะแก่การเรียนรู้อะไรและการปฏิบัติธรรม
2. **โคจรสี่ปายะ (Suitable Resort)** ที่หาอาหาร ที่เที่ยววิเศษบาทที่เหมาะสม ดีในที่นี้หมายถึง มีทาง สี่ถุจร มีถนนหนทาง ที่ปลอดภัย สะดวกสบาย ถนนสายหลัก
3. **ภัสสี่ปายะ (Suitable Speech)** การพูดคุยที่เหมาะสม ในที่นี้ หมายถึง ชุมชนวัดเจติยภูมิและวัด ป่าบ้านขาม เป็นสถานที่ประชุม ชุมนุม หรือพบปะพูดคุย ของคนในชุมชน
4. **บุคคลสี่ปายะ (Suitable Person)** บุคคลที่ถูกกันเหมือนกัน ในที่นี้ หมายถึง พระครูสุตธรรมภาณี ผศ.ดร. เจ้าอาวาสวัดเจติยภูมิ (พระธาตุขามแก่น) และเจ้าอาวาสวัดป่าบ้านขาม ท่านคอยให้ คำปรึกษาในชุมชน และผู้อำนวยการโรงเรียนพระธาตุขามแก่นพิทยาลัย เป็นที่ปรึกษาให้การ สนับสนุนในชุมชนและสามารถเข้าถึงได้
5. **โภชนสี่ปายะ (Suitable Food)** อาหารที่เหมาะสม ในที่นี้หมายถึง มี ในชุมชนมีแหล่งทำมาหากิน พื้นที่ทางการเกษตร ร้านค้า ร้านอาหารที่อุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะบริเวณใกล้วัด และในวัดยังมีพื้นที่ ให้ชาวบ้านมาเปิดร้านเป็นตลาดนัดชุมชน อยู่เป็นประจำ
6. **อุตสี่ปายะ (Suitable Climate)** ดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่ เหมาะกัน ในที่นี้หมายถึง มีสภาพดินฟ้าอากาศที่เอื้อต่อการใช้ชีวิตและ ประกอบอาชีพ จึงส่งผลให้ชาวชุมชนมีอาชีพ เกษตรกรรมและอุตสาหกรรม เป็นต้น
7. **อิริยาปลสี่ปายะ (Suitable Posture)** อิริยาปลที่เหมาะสม ในที่นี้ หมายถึง ทั้งในโรงเรียนพระ ธาตุขามแก่นพิทยาลัย วัดเจติยภูมิ และ วัดป่าบ้านขาม มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สถานที่ออกกำลังกาย ลาน เอนกประสงค์ให้กับทางชุมชนเข้ามาใช้บริการได้

2.3 ผลการวิเคราะห์ปัญหาชุมชน

ผลวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนโดยมีเยาวชนที่เป็นนักเรียนมัธยมต้น ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกิจกรรมโดยตามความเข้าใจของเยาวชนที่ได้ไปลงพื้นที่บริเวณรอบชุมชนวัดเจตยภูมิ บ้านขาม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีชุมชนเป็นหลักการคิด แล้วนำมาสังเคราะห์กับการจัดกิจกรรมขยายผลที่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชน สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการใช้พื้นที่ของเยาวชนที่จะเป็นการบันทึกการลงพื้นที่ชุมชนตามหลักการอริยสัจโมเดล มาใช้เป็นเครื่องมือวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาในชุมชนอย่างเป็นระบบ

อธิบายตาม หลักอริยสัจ 4 (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค)

ขั้นตอนที่ 1 ทุกข์ การระบุและจัดลำดับปัญหา

หลักการ คือการทำความเข้าใจและยอมรับ “สถานะที่ไม่น่าพึงพอใจ” ที่เกิดขึ้นในชุมชนร่วมกัน เพื่อตอบคำถามว่า “อะไรคือสิ่งที่กำลังเป็น ปัญหา” และ “ปัญหาใดที่ชุมชนให้ความสำคัญเร่งด่วนที่สุดในตอนนี้”

วิธีการ

1. ทบทวนทุนเดิม เริ่มต้นเวทีด้วยการนำเสนอ “แผนที่ชุมชน” เพื่อสร้างบรรยากาศเชิงบวก
2. ระดมแนวความคิด ให้ผู้เข้ารับการอบรม เพื่อให้เห็นภาพรวมของ “ปัญหาหลัก”
3. จัดลำดับความสำคัญ ใช้เทคนิคการลงคะแนน (Dot Voting) ให้ ผู้เข้าร่วมอบรมโหวตเลือกปัญหา

สรุปปัญหาหลัก นำกลุ่มปัญหาที่ได้คะแนนสูงสุดมาสรุปเป็น "ประโยคบอกเล่าปัญหา" (ProblemStatement) ที่ชัดเจน และเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 2 สมุทัย การร่วมกันสืบค้นรากเหง้าของปัญหา

หลักการ คือการวินิจฉัยเพื่อค้นหา “สาเหตุที่แท้จริง” ซึ่งเป็นต้นตอ ของปัญหา ไม่ใช่มองแค่เพียงอาการที่ปรากฏ เพื่อตอบคำถามว่า “ทำไม ปัญหานี้จึงเกิดขึ้น”

วิธีการ

1. ตั้งโจทย์นำ “ประโยคบอกเล่าปัญหา” จากขั้นตอนที่ 1 มาเป็น หัวข้อในการสนทนา
2. สืบค้นเชิงลึก พุทธนวัตกรนำกระบวนการโดยใช้เทคนิค “การถามว่าทำไม 5 ครั้ง” (5 Whys) เพื่อช่วยให้ได้ชุดลึกลงไป จนถึงสาเหตุของปัญหา

สรุปสาเหตุ ร่วมกันสรุป “สาเหตุหลัก” ที่เป็นรากเหง้าของ ปัญหา ซึ่งทุกคนเห็นพ้องต้องกัน

ขั้นตอนที่ 3 นิโรธ การสร้างภาพฝันและเป้าหมายร่วมกัน

หลักการ คือการกำหนดสถานะที่พึงประสงค์ หรือภาพแห่ง ความสำเร็จที่อยากเห็นเมื่อปัญหานั้นหมดไป เป็นการสร้างเป้าหมายเชิงบวกที่มีพลังและสร้างแรงบันดาลใจ เพื่อตอบคำถามว่า “เราอยากเห็นอะไรเกิดขึ้น แทน”

วิธีการ

1. สร้างภาพฝัน ใช้คำถามสร้างสรรค์นำการสนทนา เช่น “ถ้าพรุ่งนี้ ปัญหานี้หมดไป ชุมชนของเราจะมีหน้าตาเป็นอย่างไร” เพื่อให้ ทุกคนจินตนาการถึงภาพความสำเร็จร่วมกัน
2. กำหนดเป้าหมาย นำภาพฝันที่ได้มาสังเคราะห์และเขียนเป็น “ประโยคเป้าหมาย” (Goal Statement) ที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม และเป็นไปได้

ขั้นตอนที่ 4 มรรค การระดมสมองเพื่อเสนอแนวทางแก้ไข

หลักการ คือหนทางปฏิบัติหรือชุดของกิจกรรมที่จะนำชุมชนออก จาก “ทุกข์” (ปัญหา) ไปสู่ “นิโรธ” (เป้าหมาย) เป็นการระดมสมองเพื่อตอบ คำถามว่า “เราจะไปถึงเป้าหมายนั้นได้อย่างไร”

วิธีการ

1. เสนอแนวทาง เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมทุกคนเสนอแนวคิดและ วิธีการแก้ไขปัญหาได้อย่างอิสระ โดย พุทธนวัตกรทำหน้าที่บันทึก ทุกไอเดีย
2. จัดกลุ่มแนวทาง นำแนวทางทั้งหมดที่ได้มาช่วยกันจัดหมวดหมู่ เช่น แนวทางที่ชุมชนทำได้เอง/ แนวทางที่ต้องขอความช่วยเหลือ, แนวทางระยะสั้น/แนวทางระยะยาว

สรุปแนวทางเบื้องต้น รวบรวมแนวทางทั้งหมดเป็น “ชุดโครงการ เบื้องต้น” เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผน ปฏิบัติการอย่าง ละเอียดยิ่งในลำดับต่อไป

2.4 ผลการอบรมเยาวชน

พิธีเปิด

แบ่งกลุ่ม ผู้เข้ารับการอบรม เป็น 5 กลุ่ม
ระดมความคิดเขียนแผนที่ชุมชน
ตามหลักสัปปายะ 7 และส่งตัวแทนมานำเสนอ

กระบวนการให้ความรู้เสริมสร้างทักษะเยาวชนในการเรียนรู้
การรับฟังแบบ โปรโตไธสะ และ โยนิโสมนสิการ
การเขียนแผนที่ชุมชน โดยใช้หลักสัปปายะสถาน 7

การเดินทางสำรวจชุมชน ในที่นี้ คือบริเวณวัดเจติยภูมิ
เพื่อเข้าใจถึงปัญหา การจัดลำดับปัญหา หาสาเหตุ และสิ่งที่จะนำมาแก้ไข
ตามหลักอริยสัจโมเดล

กระบวนการให้ความรู้เสริมสร้างทักษะเยาวชนในการเรียนรู้ การรับฟังปัญหาชุมชน และ การเรียนรู้การแก้ปัญหาด้วย อริยสัจโมเดล

การระดมความคิดเห็นแต่ละกลุ่ม และนำมาจัดทำเป็นโครงการ เพื่อจะนำมาพัฒนาพัฒนาชุมชน โดยใช้ หลักอริยสัจโมเดล และส่งตัวแทนมานำเสนอ

2.5 ผลการพัฒนาชุมชน

1. การตระหนักถึงปัญหาและภารกิจของพุทธนวัตกรรม

ชุมชนวัดเจติยภูมิ บ้านขาม ตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น กำลังเผชิญกับความท้าทายสำคัญ โดยเฉพาะ ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมของเยาวชน ที่ขาดเวทีและช่องทางในการแสดงความคิดเห็นอย่างแท้จริง โครงการพุทธนวัตกรรมฯ จึงถือกำเนิดขึ้น เพื่อเสริมศักยภาพให้เยาวชนรุ่นใหม่ จำนวน 150 คน ได้เข้ามาเป็น กลไกหนึ่งของการแก้ไขปัญหาของชุมชน และเปลี่ยนจากผู้ถูกกระทำเป็น ผู้สร้างสรรค์การเปลี่ยนแปลง

2. หลักการและเครื่องมือในการขับเคลื่อน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ผ่านการฝึกฝนทักษะที่จำเป็นในการเป็น "พุทธนวัตกรรม" ซึ่งไม่เพียงแต่มองเห็นปัญหาเท่านั้น แต่ยังสามารถวิเคราะห์และออกแบบแนวทางแก้ไขอย่างยั่งยืน โดยมี ปัญญาและคุณธรรมเป็นฐาน เราได้ใช้เครื่องมือสำคัญ ได้แก่ หลักการ ปรโตโฆสะ (การรับฟังข้อมูล) และ โยนิโสมนสิการ (การคิดวิเคราะห์อย่างแยกกาย) ร่วมกับการวิเคราะห์ชุมชนอย่างรอบด้านผ่านกรอบ สัปปายะ 7 และการกำหนดแนวทางแก้ไขที่เป็นระบบตามหลัก อริยสัจ 4

3. ผลลัพธ์และเป้าหมายสู่ความยั่งยืน

ผลการวินิจฉัยปัญหา และ แผนปฏิบัติการเชิงสร้างสรรค์ ที่พัฒนาขึ้นโดยเยาวชนในพื้นที่จริง โดยมีเป้าหมายหลักในการพัฒนาชุมชนบ้านขามให้เป็นต้นแบบด้าน พุทธเศรษฐศาสตร์ และ พุทธสุขภาพ ซึ่งจะนำไปสู่การเกิด เครือข่ายแกนนำเด็กและเยาวชน ที่พร้อมขับเคลื่อนชุมชนอย่างยั่งยืน

จึงเกิดเป็น ผลลัพธ์ด้านการวิเคราะห์และวินิจฉัยปัญหาชุมชน จากการใช้หลักการ ปรโตโฆสะ (ฟังเสียงเพื่อนบ้าน) และ โยนิโสมนสิการ (คิดวิเคราะห์อย่างแยกกาย) ร่วมกับกรอบ สัปปายะ 7 ทำให้กลุ่มเยาวชนสามารถสร้าง แผนที่ชุมชน (Community Map) ที่มองเห็นทั้งปัญหาและโอกาสอย่างเป็นระบบ เช่น

โคจรสัปปายะ (คมนาคม)

เส้นทางสัญจรเพื่อการเกษตรยังไม่สะดวกและปลอดภัยเท่าที่ควร, ขาดป้ายบอกทาง/ไฟส่องสว่างในบางจุด

โภชนสัปปายะ (เศรษฐกิจ/อาชีพ)

ชุมชนเน้นเกษตรกรรม แต่ยังขาดการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) ให้กับผลผลิต เช่น การแปรรูปหรือการตลาดออนไลน์

อवासสัปปายะ (ที่อยู่อาศัย/สิ่งแวดล้อม)

ปัญหาขยะ และ สุขภาพด้านกลิ่นไม่พึงประสงค์ของมูลสัตว์ ยังเป็นสิ่งที่ต้องแก้ไขเพื่อสุขภาพที่ดี จากการที่ระดมความคิดของเยาวชนที่เข้ารับการอบรม และวิเคราะห์ในการแก้ปัญหาโดยใช้หลัก อริยสัจโมเดล เกิดเป็นโครงการที่ต่อยอด พุทธนวัตกรรมเยาวชนนักพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญา และคุณธรรม

โครงการมุ่งเน้น “พุทธสุขภาพ”

- **ทุกซ์ (ปัญหา)** ขาดพื้นที่สาธารณะที่เยาวชนและคนในชุมชนสามารถมาพักผ่อน ทำกิจกรรมร่วมกัน และปัญหาขยะและกลิ่นของมูลสัตว์

- **มรรค (แนวทางแก้ไข)** “Green & Clean Space ปฏิบัติการสุขภาพ ณ วัดปากข้าวสารใต้”

1. **ปฏิบัติการสัปปายะ** ร่วมกันพัฒนาพื้นที่วัดปากข้าวสารใต้ หรือพื้นที่สาธารณะ (ตามหลัก อवासสัปปายะ และ อิริยาปถสัปปายะ) เช่น ร่วมกันทำความสะอาดรอบวัด

2. **จัดกิจกรรม “Community Clean-Up Drive”** คือการรวมกลุ่มดูแล และจัดสวนหย่อมหรือลานกิจกรรมเล็ก ๆ ที่เน้นความสงบ ร่มรื่น และปลอดภัย ภายในวัด

2.6 ผลการประเมิน

2.6.1 ผลการประเมินสมรรถนะพุทธนวัตกรรม

ตารางที่ 1 ผลการประเมินสมรรถนะพุทธนวัตกรรม

สมรรถนะ	รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
		ก่อน (5)	หลัง (5)	เพิ่มขึ้น
สมรรถนะหลัก (Core Competencies)				
1. ทักษะความคิด อย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking)	1.1 สามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่ซับซ้อนและแยกแยะ ระหว่างข้อเท็จจริงกับความคิดเห็นได้	2.0	5.0	3.0
	1.2 สามารถสืบค้นถึงรากเหง้าของปัญหา แทนที่จะ มองแค่ปรากฏการณ์ผิวเผิน	2.0	5.0	3.0
2. ทักษะความคิด สร้างสรรค์ (Creative Thinking)	2.1 สามารถเสนอแนวทางการแก้ปัญหาที่แปลกใหม่ และแตกต่างจากเดิมได้	1.0	5.0	4.0
	2.2 สามารถประยุกต์ใช้หลักการ (เช่น สัปปายะ 7, อริยสัจ 4) เข้ากับสถานการณ์จริงได้อย่างยืดหยุ่น	4.0	5.0	1.0
สมรรถนะรอง (Secondary Competencies)				
3. ทักษะการทำงาน เป็นทีม (Teamwork)	3.1 รับฟังและเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างของเพื่อน ร่วมทีมและคนในชุมชน	4.0	5.0	1.0
	3.2 สามารถแบ่งปันภาระงานและให้ความช่วยเหลือ เพื่อนร่วมทีมเพื่อให้เป้าหมายสำเร็จ	2.0	5.0	3.0
4. ทักษะการสื่อสาร (Communication)	4.1 สามารถอธิบายเรื่องที่ซับซ้อนให้ชาวบ้านเข้าใจ ด้วยภาษาที่เรียบง่ายและเป็นกันเอง	3.0	5.0	2.0
	4.2 สามารถใช้ทักษะการฟังอย่างลึกซึ้งเพื่อทำความเข้าใจ ความรู้สึกและความต้องการที่แท้จริงของผู้พูด	2.0	5.0	3.0
สมรรถนะร่วม (Common Competencies)				
5. ทักษะดิจิทัล (Digital Skills)	5.1 สามารถใช้เครื่องมือดิจิทัล (เช่น โปรแกรมแผนที่, แอปพลิเคชัน) เพื่อรวบรวมและนำเสนอข้อมูลได้	3.0	5.0	2.0
	5.2 สามารถสืบค้นและประเมินความน่าเชื่อถือของ ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลออนไลน์ได้	4.0	5.0	1.0
6. ทักษะด้าน คุณธรรมและ จริยธรรม (Moral and Ethical Skills)	6.1 ปฏิบัติต่อคนในชุมชนด้วยความเคารพและให้ เกียรติ โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	4.0	5.0	1.0
	6.2 มีความซื่อสัตย์ในการนำเสนอข้อมูล และไม่ บิดเบือนความคิดเห็นของชุมชนเพื่อเป้าหมายส่วนตน	2.0	5.0	3.0

2.6.2 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังฝึกอบรมของเยาวชน

ตารางที่ 1 แสดงคะแนนก่อนและหลังการเรียนรู้ของผู้เข้าอบรมจำนวน 50 คน

คนที่	คะแนนก่อน	คะแนนหลัง	คะแนนเพิ่มขึ้น/ลดลง
1	6	7	1
2	5	8	3
3	7	9	2
4	8	9	1
5	9	10	1
6	7	7	0
7	7	9	2
8	8	9	1
9	7	8	1
10	5	7	2
11	5	10	5
12	4	7	3
13	6	10	4
14	10	10	0
15	9	5	4
16	5	7	2
17	8	9	1
18	7	7	0
19	0	5	5
20	6	7	1
21	8	8	0
22	6	10	4
23	10	9	1
24	9	5	4
25	9	10	1
26	8	10	2
27	9	9	0
28	8	9	1
29	8	8	0
30	5	9	4
31	9	10	1
32	10	0	10

33	10	0	10
34	5	10	5
35	10	9	1
36	0	4	4
37	10	10	0
38	10	10	0
39	8	10	2
40	9	10	1
41	0	4	4
42	7	10	3
43	9	10	1
44	10	10	0
45	9	9	0
46	10	10	0
47	0	7	3
48	10	10	0
49	7	10	3
50	9	9	1

2.6.3 ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน ทั้งด้านพฤติกรรม ความสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วม

รายด้าน	การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	
	ก่อนดำเนินโครงการเป็นอย่างไร	หลังดำเนินโครงการ เปลี่ยนแปลงอย่างไร
ด้านพฤติกรรม	พฤติกรรมของคนในชุมชนมองว่าเยาวชน“ไม่มีประสบการณ์” หรือ “ไม่สนใจ” เรื่องราวของชุมชนการตัดสินใจจึงขึ้นอยู่กับผู้ใหญ่เป็นหลัก ในความรู้สึกของชุมชนเฉยเมยหรือสงสัย ในความสามารถของคนรุ่นใหม่ในการเข้ามามีส่วนร่วม	พฤติกรรมของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปมองว่าเยาวชนคือ “กลไกสำคัญ” ที่ขาดไม่ได้รู้สึกดีใจที่ได้เห็นลูกหลาน มีความรับผิดชอบ ต่อส่วนรวมมากขึ้น และไม่ได้มองปัญหาแค่ผิวเผิน แต่ใช้ หลักการคิดอย่างเป็นระบบ (อริยสัจ ๔) ในการวิเคราะห์เรื่องราวในบ้านเกิดของตนเอง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุด
ด้านความสัมพันธ์	ผู้ใหญ่ตัดสินใจเป็นหลัก ชุมชนยังคงมีโครงสร้างแบบดั้งเดิม โดย	ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปผู้นำชุมชน “เปิดใจรับฟังอย่างตั้งใจ” เมื่อเห็นว่าเยาวชนนำเสนอแนวคิดด้วย “ปัญญาและคุณธรรม” และหลักการ

	<p>“การตัดสินใจมาจากผู้ใหญ่ในชุมชนเป็นหลัก” ทำให้การสื่อสารเป็นการ “สั่งการ” มากกว่า “แลกเปลี่ยน”</p>	<p>วิเคราะห์ที่แข็งแกร่ง (เช่น อริยสัจ ๔) ผู้ใหญ่รู้สึกว่ายาวชนเป็น “กลไกสำคัญ” ที่สามารถไว้วางใจให้ร่วมตัดสินใจและแก้ไขปัญหาชุมชนได้อย่างแท้จริง</p>
<p>ด้านการมีส่วนร่วม</p>	<p>การตัดสินใจส่วนใหญ่มักมาจากผู้ใหญ่ ผู้นำท้องถิ่น หรือหน่วยงานภายนอก ทำให้เยาวชน “ขาดเวทีและช่องทางที่เหมาะสม” ในการแสดงความคิดเห็น ชุมชน “ไม่คาดหวัง” ว่าเยาวชนจะเข้ามาเป็นกลไกสำคัญในการแก้ไขปัญหา เนื่องจากเชื่อว่า เยาวชนไม่สนใจเรื่องราวของชุมชน</p>	<p>การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปผู้ใหญ่ในชุมชนรู้สึก “โล่งใจ” และ “ให้ความเชื่อมั่น” ว่ามีคนรุ่นใหม่ที่พร้อมจะเข้ามาสานต่อและเป็นเจ้าภาพในการขับเคลื่อนการพัฒนา ชุมชนมีความภาคภูมิใจ ที่พื้นที่ของตนเองมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยลูกหลาน และเชื่อมั่นว่าการมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้จะทำให้ชุมชนเทศบาลตำบลหนองเสือเป็น “ชุมชนต้นแบบ” ในด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน</p>

ภาคผนวก
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ พุทธเยาวชน: นักพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม
ณ ชุมชนวัดเจติยภูมิ บ้านขาม ตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น
วันที่ 3 เดือน กันยายน พ.ศ. 2568

ที่	ชื่อ - นามสกุล	ลายมือชื่อ	หมายเหตุ
1	นาย ชยพล อุ่นตา	ชยพล อุ่นตา	
2	นาย เทพไทย หลักดา	เทพไทย หลักดา	
3	นาย ภาณุวัฒน์ ประชานันท์	ภาณุวัฒน์ ประชานันท์	
4	นาย วรวัฒน์ ชาทุม	วรวัฒน์	
5	นางสาว กัญญาณัช ภิรมย์	กัญญาณัช ภิรมย์	
6	นางสาว ชำวหอม เปรมรัศมี	ชำวหอม	
7	นางสาว จิตติมา พิมพ์สุวรรณ	จิตติมา พิมพ์สุวรรณ	
8	นางสาว ปาลีรัตน์ ปรุโปร่ง	ปาลีรัตน์	
9	นางสาว อมรรัตน์ มัชรก	อมรรัตน์	
10	นาย เกรียงไกร โนนทิง	เกรียงไกร โนนทิง	
11	นางสาว จุฬาลักษณ์ ลำภูพวง	จุฬาลักษณ์ ลำภูพวง	
12	นางสาว เพ็ญพิชชา คำทา	เพ็ญพิชชา คำทา	
13	นางสาว วรัญญา สว่างสูง	วรัญญา สว่างสูง	
14	นางสาว อัมพิกา สิงขาม	อัมพิกา สิงขาม	
15	นายณภัทร ทิพย์คำแย	ณภัทร	
16	นายภูริภัทร คำพระแย	ภูริภัทร	
17	นางสาวศิริภัสสร ศรีชานิล	ศิริภัสสร ศรีชานิล	
18	นายเดชาธร ศรีเชื้อ	เดชาธร	
19	นายอัครวิน ดีเลือก	อัครวิน	
20	นาย กฤษดา คำพระแย	กฤษดา	
21	นาย จักรกฤษ โพธิจักร	จักรกฤษ	
22	นาย บุญญฤทธิ์ ศรีทองสุข	บุญญฤทธิ์	
23	นาย วชิรวิทย์ อดทน	วชิรวิทย์	
24	นางสาว ปวันรัตน์ เพชรเนียม	ปวันรัตน์ เพชรเนียม	

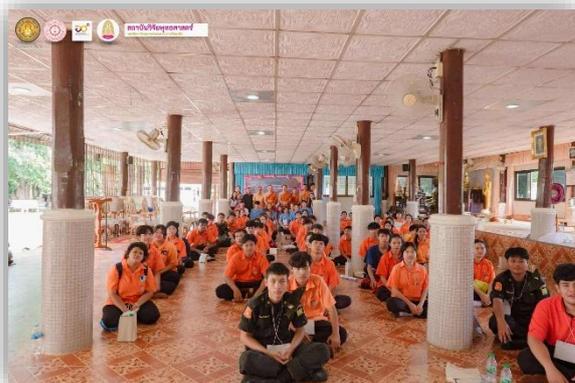

รายชื่อผู้เข้าร่วม

โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ พุทธเยาวชน: นักพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม
ณ ชุมชนวัดเจติยภูมิ บ้านขาม ตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น
วันที่ 4 เดือน กันยายน พ.ศ. 2568

ที่	ชื่อ - นามสกุล	ลายมือชื่อ	หมายเหตุ
1	นาย ชยพล อุ่นตา	ชยพล อุ่นตา	
2	นาย เทพไทย หลีกตา	เทพไทย หลีกตา	
3	นาย ภาณุวัฒน์ ประชานันท์	ภาณุวัฒน์ ประชานันท์	
4	นาย วรวัฒน์ ชาทุม	วรวัฒน์	
5	นางสาว กัญญณัฐ ภิรมย์	กัญญณัฐ ภิรมย์	
6	นางสาว ชำวหอม เปรมวิทย์	ชำวหอม เปรมวิทย์	
7	นางสาว จิตติมา พิมพ์สุวรรณ	จิตติมา พิมพ์สุวรรณ	
8	นางสาว ปาลีรัตน์ ปรุโปร่ง	ปาลีรัตน์	
9	นางสาว อมรรัตน์ มัธธ	อมรรัตน์	
10	นาย เกรียงไกร โนนทิง	เกรียงไกร โนนทิง	
11	นางสาว จุฬาลักษณ์ ลำภูวง	จุฬาลักษณ์ ลำภูวง	
12	นางสาว เพ็ญพิชชา คำทา	เพ็ญพิชชา คำทา	
13	นางสาว วรัญญา สว่างสูง	วรัญญา สว่างสูง	
14	นางสาว อัมพิกา สิงขาม	อัมพิกา สิงขาม	
15	นายณภัทร ทิพย์คำแย	ณภัทร	
16	นายภูริภัทร คำพระแย	ภูริภัทร	
17	นางสาวศิริภัสสร ศรีชานิล	ศิริภัสสร ศรีชานิล	
18	นายเดชาธร ศรีเชื้อ	เดชาธร	
19	นายอัศวิน ดีเลือก	อัศวิน	
20	นาย กฤษดา คำพระแย	กฤษดา	
21	นาย จักรกฤษ โพธิจักร	จักรกฤษ	
22	นาย บุญญฤทธิ์ ศรีทองสุก	บุญญฤทธิ์	
23	นาย วชิรวิทย์ อดทน	วชิรวิทย์	
24	นางสาว ปวันรัตน์ เพชรเนียม	ปวันรัตน์ เพชรเนียม	

ภาคผนวก ข ภาพกิจกรรม

ภาคผนวก ค
แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังฝึกอบรมของเยาวชน

โครงการพุทธนวัตกรรม: บัณฑิตนักพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม

คำชี้แจง: กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อที่คิดว่าถูกต้อง

1. หลักสัปปายะ 7 เป็นหลักธรรมที่ใช้ในการวิเคราะห์แผนที่ชุมชน
 - ถูก
 - ผิด
2. อริยสัจโมเดลช่วยให้เราสามารถวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาชุมชนได้อย่างเป็นระบบ
 - ถูก
 - ผิด
3. การพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ต้องอาศัยเฉพาะปัญญาเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องใช้คุณธรรม
 - ถูก
 - ผิด
4. แก่นพระพุทธศาสนาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาชุมชนได้
 - ถูก
 - ผิด
5. การเขียนแผนที่ชุมชนจะช่วยให้เข้าใจทรัพยากรและศักยภาพของชุมชนมากขึ้น
 - ถูก
 - ผิด
6. เยาวชนไม่สามารถเป็นกลไกสำคัญในการแก้ไขปัญหาชุมชนได้
 - ถูก
 - ผิด
7. การวิเคราะห์ปัญหาชุมชนควรมองเฉพาะปัญหาที่เห็นได้ชัดเจนเท่านั้น
 - ถูก
 - ผิด
8. การทำงานร่วมกันเป็นทีมเป็นทักษะสำคัญในการพัฒนาชุมชน
 - ถูก
 - ผิด
9. พุทธนวัตกรรมต้องมีทักษะการสื่อสารที่สามารถอธิบายเรื่องซับซ้อนให้ชาวบ้านเข้าใจได้
 - ถูก
 - ผิด

10. การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนต้องมีการมีส่วนร่วมจากคนในชุมชนเป็นหลัก

ถูก

ผิด

เฉลย

1. ถูก | 2. ถูก | 3. ผิด | 4. ถูก | 5. ถูก | 6. ผิด | 7. ผิด | 8. ถูก | 9. ถูก | 10. ถูก

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธนวัตกรรม

"บัณฑิตนักพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์
ด้วยปัญญาและคุณธรรม
ส่งเสริมนำความรู้ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมา
ทั้งความรู้ด้านวิชาการและหลักธรรม
ทางพระพุทธศาสนา นำมาประยุกต์ใช้
ในการบริการและพัฒนาสังคมอย่างเป็นรูปธรรม
โดยทำงานร่วมกับเยาวชนในชุมชน
ผ่านการออกแบบและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ
มุ่งเน้นให้เยาวชนได้ตระหนักถึงคุณค่า
และศักยภาพของตนเอง สร้างแรงบันดาลใจ
ในการทำมาดี พัฒนาทักษะชีวิตและร่วมกัน
สร้างสรรค์ชุมชนตามวิถีแห่ง
ปัญญาและคุณธรรม"

ศูนย์วิจัยนวัตกรรม
และการประกันคุณภาพการศึกษา
วิทยาเขตขอนแก่น